# PhD-szombat

*Prof. Falus András*

**A Genetikai, Sejt- és Immunbiológiai Intézet doktori képzésének[1] egyik különleges eseménye volt a PhD-szombatok sorozata.[2]**

A Semmelweis Egyetem Genetikai, Sejt- és Immunbiológiai Intézetének PhD-szombatjai Falus András szervezésében 1997 tavaszán indulnak, Gráf László biokémiai előadásával, majd még ugyanabban az évben Gergely János immunológiai tárgyú beszélgetésével, mintegy kijelölve a sorozat molekuláris orvostudományi alapkoordinátáit. A névsor és a kronológia azonban nagyon hamar arról tanúskodik, hogy ezek a szombatok messze túllépnek egy tanszéki továbbképzés horizontján, és lassan sajátos doktori „szabadegyetemmé" válnak, amelyben a biokémia és az immunológia mellé bekúszik az etológia, az evolúcióelmélet, a bioinformatika, majd a pszichológia, a szociológia, sőt a politológia és az irodalom is.

A kilencvenes évek végén és a kétezres évek elején a biológiai perspektíva fokozatosan tágul. Csányi Vilmos etológiája és Papp László ökológiája a viselkedés és a környezet szintjére emelik a hallgatók figyelmét, míg Vida Gábor evolúció–ökológia előadása az élő rendszerek hosszú távú dinamikáját rajzolja fel. Közben a magatartásfiziológia (Ádám György) és a magatartásbiokémia (Friedrich Péter) azt sugallják, hogy az emberi viselkedés sem választható le elegánsan a molekuláris háttérről – a doktori identitás ebben az időszakban látványosan a „redukció" és az „emergencia" feszültségterében mozog.

A kétezres években megjelennek az új technológiák: Patthy László bioinformatikája, Sarkadi Balázs ABC-transzporterei, Roska Tamás analogikus számítógépről szóló előadása, később pedig Gyulai József nanotechnológiája és Gulyás Balázs neuroimaging-előadása jelzik a molekuláris biológia, az informatika és az orvostechnológia kirobbanó összekapcsolódását. Mindeközben a klasszikus orvosbiológiai diszciplínák – neuroendokrinológia (Halász Béla), neuroanatómia (Somogyi Péter), hematológia (Hollán Zsuzsa), dermatoimmunológia (Kemény Lajos), jelátvitel (Ligeti Erzsébet), mesterséges kromoszóma (Hadlaczky Gyula) – a klinikum és a labor között húzódó határmezsgyét rajzolják újra a PhD-hallgatók számára.

Az interdiszciplinaritás azonban nem áll meg a természettudományoknál. A programban korán megjelenik a pszichológia (Pléh Csaba, majd Mérő László matematikai–pszichológiai nézőpontja és Kollár János pszichológiája), a pletyka szociálpszichológiája (Szvetelszky Zsuzsanna), majd fokozatosan felzárkózik melléjük a politológia (Pollacsek Róbert) és a szociológia (Dávid Bea). Ungvári Tamás életút–

[1] A GSI Intézetben 1998 és 2022 között fokozatot szerzett PhD-hallgatók száma 44 volt.
[2] 1997. április 13. és 2018. november 10. között 40 PhD-szombatra került sor.

irodalom előadása és Balogh Judit történészi reflexiói úgy helyezik el a tudományos pálya alakulását egy tágabb kulturális és történeti térben, hogy közben a hallgatók saját doktori életútjukat is kénytelenek – talán nem kis iróniával – beilleszteni a magyar tudomány- és társadalomtörténet hullámvonalába. Különleges alkalom Wolf Péter zeneszerző látogatása is, aki a zeneszerzés műhelytitkaiba avatta be a résztvevőket.

A PhD-szombatok vendéglistája egyfajta alternatív „panoptikum" a magyar tudományos és értelmiségi életből: a matematika felől Lovász László, az innováció és a vállalkozás felől Bojár Gábor Graphisoft-előadása érkezik, az evolúciót Szathmáry Eörs, a genetika újabb irányait és az autofágiát Vellai Tibor képviseli, az élettan pedig Hunyady László és Spät András révén jelenik meg. A neves vendégek sorát időnként megszakítja egy-egy belső, „nincs vendég – hat rövid beszámoló" alkalom, amely azt jelzi, hogy a program nem csupán neves külső előadókra épít, hanem saját hallgatói közösségének önreflexiójára is (a listán egy ilyen alkalom szerepel).

Akadémiai szempontból a PhD-szombatok több mint két évtizedes története jól dokumentálja, hogyan alakul át egy klasszikus genetikai–sejtbiológiai tanszék önképe a molekuláris biológia, a rendszerbiológia, az információs technológiák,valamint a humán- és társadalomtudományok metszéspontjában. Esszéisztikus szemmel nézve pedig a lista egyfajta sűrített intellektuális életrajz: azok a nevek és témák, amelyekre egy adott generáció PhD-hallgatói szombat délelőttönként odafigyeltek, hosszú távon legalább annyira formálják a tudományos habitust, mint a publikációs listák vagy a pályázati sikerek.

A felsorolt nevek és témák mögött azonban nemcsak tudományos programok, hanem erősen személyes emlékekhez kötődő szombat délelőttök állnak. A PhD-szombatok olyan alkalmak voltak, ahol a tanszék és az együttműködő laborok fiataljai kötetlen, piknikszerű közegben találkozhattak az »érdekes emberekkel«: házi sütemények, üdítők, családtagok jelenléte, folyosói beszélgetések és hosszan elnyúló kérdés-válaszok keretezték az előadásokat. A tudományos tekintélyek ilyenkor nem távoli figurák, hanem emlékezetes beszélgetőtársak lettek, és a dátumok, címek mellé arcok, hangok, gesztusok társultak. Valószínűleg ezért van az, hogy sokan ma is élénken emlékeznek ezekre az alkalmakra: a PhD-szombatok nem pusztán a doktori képzés interdiszciplináris programjai voltak, hanem egy generáció tudományos és emberi önképének fontos, intim epizódjai.

## A PHD-SZOMBATOK IDŐPONTJAI, ELŐADÓI ÉS TÉMÁI

| | |
|---|---|
| 1997. április 12. | Gráf László: biokémia |
| 1997. szeptember 13. | Gergely János: immunológia |
| 1998. június 20. | Friedrich Péter: magatartásbiokémia |
| 1999. április 24. | Papp László: ökológia |
| 1999. november 27. | Csányi Vilmos: etológia |
| 2000. április 29. | Patthy László: bioinformatika |
| 2000. szeptember 23. | Ádám György: magatartásfiziológia |
| 2000. december 2. | Vida Gábor: evolúció–ökológia |
| 2001. április 7. | Venetiáner Pál: molekuláris biológia |
| 2001. június 16. | Nincs vendég: hat rövid beszámoló |
| 2001. november 10. | Sarkadi Balázs: ABC-transzporterek |
| 2002. március 23. | Roska Tamás: analogikus számítógép |
| 2002. október 12. | Stanley Nathenson: immunológia |
| 2003. május 24. | Halász Béla: neuroendokrinológia |
| 2004. március 20. | Mandl József: biokémia |
| 2004. november 13. | Kemény Lajos: dermatoimmunológia |
| 2005. február 12. | Hadlaczky Gyula: mesterséges kromoszóma |
| 2005. október 15. | Szabó Csaba: szabad gyökök |
| 2006. február 18. | Hollán Zsuzsa: a hematológia jövője |
| 2006. június 19. (hétfő) | Somogyi Péter: neuroanatómia |
| 2006. november 25. | Szathmáry Eörs: evolúció |
| 2007. május 19. | Hunyady László: élettan |
| 2007. december 1. | Bojár Gábor: a Graphisoft története |
| 2008. május 17. | Lovász László: matematika |
| 2009. március 21. | Szvetelszky Zsuzsanna: pletyka |
| 2009. november 28. | Gulyás Balázs: neuroimaging |
| 2010. február 27. | Ligeti Erzsébet: jelátvitel |
| 2011. április 16. | Pléh Csaba: pszichológia |
| 2011. október 15. | Alföldi Lajos: baktériumgenetika |
| 2012. március 3. | Mérő László: matematika és pszichológia |
| 2012. november 17. | Gyulai József: nanotechnológia |
| 2013. június 1. | Spät András: élettan |
| 2013. október 26. | Ungvári Tamás: életút és irodalom |
| 2014. december 6. | Pollacsek Róbert: politológia |
| 2015. október 17. | Kollár János: pszichológia |
| 2016. április 30. | Tury Ferenc: pszichiátria |
| 2016. november 19. | Vellai Tibor: genetika |
| 2017. március 25. | Dávid Bea: szociológia |
| 2018. április 14. | Balogh Judit: történelem |
| 2018. november 10. | Wolf Péter: zeneszerzés |